

Інноваційно-технологічне забезпечення ефективності функціонування аграрної сфери

Аграрна економіка збагатилася черговим науковим виданням*, покликаним активізувати прогресивний розвиток та змінити ситуацію в галузі на краще. З огляду на проблеми інноваційного розвитку й особливості технологічних змін агропромислового виробництва поява книги цілком закономірна.

За наявності оригінальних видань з цієї проблематики, вони не охоплюють достатньою мірою напрямів вирішення надзвичайно важливих і водночас складних завдань. Рецензована монографія презентує цілісну концепцію інтегрованого підходу до управління інноваційно-технологічним забезпеченням ефективності функціонування аграрної сфери економіки, що реалізується крізь призму використання внутрішніх можливостей і резервів самовідновлюваного й самодостатнього аграрного виробництва, політики держави у сфері інноваційної діяльності, утвердження інноваційно-технологічної моделі розвитку провідної галузі національної економіки. Виразною особливістю видання є доступна форма викладу матеріалу, лаконічність, логічна послідовність, системність, вивіреність уживаних термінів, за якими вбачається серйозний пошук, наукова спостережливість.

Передмову книги присвячено всебічному аналізу інноваційного типу економічного зростання на основі здобутків науково-технічного прогресу, технологічних змін, накопичення знань, формування нового менталітету нації, перебудови трудових відносин, мотиваційних і стимулівних важелів активізації інноваційно-технологічної діяльності [с. 7–10].

Основу дослідницької думки становить розгляд теоретичних засад інноваційно-технологічного розвитку, висвітлюваних у *першому розділі*. Понятійно-категоріальний

апарат розділу включає в себе визначення інновацій та їхніх видів, технологій та етапів їх розвитку, інноваційно-технологічної діяльності, інноваційно-технологічного розвитку й інноваційно-технологічного забезпечення, технологічного укладу та його життєвого циклу. Концептуальні положення технічного детермінізму, соціальної технології, технократії, технологічної еліти, експерткратії, технологічної держави, техногенної цивілізації, адаптації соціуму до техносфери, взаємодії людського і технологічного факторів, техногенної деформації навколишнього середовища спираються на структурно-динамічний і міждисциплінарний підходи до процесів інноваційно-технологічного розвитку. Управління базується на цілеспрямованому застосуванні технологічних знань для розв'язання прикладних задач у різних сферах суспільного виробництва і життєдіяльності соціуму. Водночас технологія визнається важливим складником управління і передбачає поєднання, послідовність, взаємозв'язок організаційних, соціальних, екологічних, інформаційних, розрахунково-обчислювальних та інших операцій і заходів у процесі виконання управлінських функцій та здійснення управлінської діяльності [с. 56].

Другий розділ присвячено системному аналізу інновацій і технологій в контексті економіки знань, яка створює, поширює і продукує їх у вигляді високотехнологічної продукції. Втім при витратах 0,15–0,2 % наука країни може лише утримувати знання, а починає дієво впливати на економіку при 1,7 % і більше від ВВП [с. 88]. Заслугує на увагу концепція модернізації економіки, взаємозв'язку технологічних і соціальних процесів та можливості застосування різних траєкторій переходу до новітнього суспільства, орієнтованого на задоволення потреб майбутнього на основі дії інноваційного спрямування. Важливе значення для управ-

*Лобас М. Г. Управління інноваційно-технологічним розвитком агросфери : моногр. / Лобас М. Г., Россоха В. В., Соколов Д. О. ; за ред. М. Г. Лобаса. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2016. – 416 с.

лінської діяльності має поділ технологій на функціональні й організовані, де технологія розглядається як сукупність знань про способи і дії отримання кінцевого продукту, класифікація основних видів оцінки ефективності технологій, створення Державного реєстру технологій за рівнем інтенсивності, визначення тенденцій і проблем активізації інноваційної діяльності та масштабного технологічного оновлення для утвердження інноваційної моделі економічного розвитку.

Сприйняття читачем інноваційної компоненти в структурних трансформаціях та закономірностей інноваційного процесу забезпечує обґрунтування механізму дії закону періодичного інноваційного оновлення.

Місткий і глибокий *третій розділ*, де зосереджено увагу на ретроспективі матеріально-технічного забезпечення, проблемах створення системи машин для рослинництва, відхилення від систем ведення землеробства, що зумовили значні щорічні втрати зерна в країні, дисбаланс між виробництвом і споживанням зерна в умовах планово-розподільчої економіки. За період 1971–1990 рр. країна (на той час СРСР) змушена була закупити за кордоном 565 млн т зерна на суму 80 млрд дол. США [с. 166]. Авторами проаналізовано також процес формування матеріально-технічної бази (МТБ) в умовах ринкових трансформацій, запропоновано методика інтегральної оцінки й визначено групи регіонів за рівнем ефективності використання МТБ сільського господарства, обґрунтовано вплив соціально-економічних і технологічних змін на урожайність основних сільськогосподарських культур, встановлено технологічні полюси та проміжні форми технологій, характерні для різних аграрних утворень [с. 208–210]. Усе це надає дослідженню ознак унікальності.

У *четвертому розділі* рецензованої монографії досліджено стан інноваційно-технологічного розвитку аграрної сфери, ґрунтовно розглянуто моделі технологій у галузі рослинництва, запропоновано методичні підхо-

ди до встановлення окупності, економічної й енергетичної ефективності технологій, проведено оцінювання технологій вирощування сільськогосподарських культур, встановлено відмінності між традиційними і новими системами землеробства. Доцільним є розгляд порівняльних характеристик технічних засобів традиційної технології й нульового обробітку ґрунту, соціально-екологічних особливостей інноваційних технологій та поновлюваних джерел енергозабезпечення аграрного сектору [с. 273–294].

У *п'ятому розділі* визначено шляхи удосконалення управління інноваційно-технологічним розвитком аграрної сфери економіки, які ґрунтуються на еколого-економічній концепції, моделі та дії механізму інноваційної системи аграрної сфери економіки, що включає визначення інноваційно-технологічних пріоритетів, розроблення науково-технічних програм, замовлення та фінансове забезпечення НДДКР, розроблення і фінансування інноваційно-технологічних проектів, формування творчих колективів – виконавців проектів, створення науково-інноваційної продукції та формування банку інновацій, науковий супровід впровадження (передача, трансфер, інжиніринг) інновацій та використання наукоємної продукції сільськогосподарськими товаровиробниками [с. 358–367].

Наукове видання не позбавлене й деяких недоліків і упущень. Авторами не обґрунтовано взаємозв'язок інноваційної системи агропромислового виробництва з національною інноваційною системою, не визначено набір технічних засобів для прогресивних технологій фермерським господарствам, не представлено проект самодостатнього аграрного підприємства. Проте зазначені упущення не впливають на загальну високу оцінку рецензованого монографічного дослідження, корисного для науковців, державних службовців, викладачів, фахівців агропромислового виробництва, аспірантів, студентів і широкого кола читачів.

**Ю.О. ЛУПЕНКО, доктор економічних наук, професор,
академік НААН, заслужений діяч науки і техніки України, директор Національного
наукового центру «Інститут аграрної економіки»**

* * *